

Briuselis, 2019 01 04
COM(2018) 848 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**dėl antrojo Europos Sąjungos įgyvendinimo plano, parengto pagal Reglamento
Nr. 850/2004 dėl patvariųjų organinių teršalų 8 straipsnio 4 dalį, persvarstymo ir
atnaujinimo**

{SWD(2018) 495 final}

1. ĮVADAS

2001 m. gegužės mėn. pagal Jungtinių Tautų aplinkos programą (toliau – JTAP) priimta Stokholmo konvencija dėl patvariųjų organinių teršalų (toliau – POT)¹. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės² yra konvencijos³ šalys, o konvencijos nuostatos įgyvendinamos Sąjungos teisėje Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 850/2004⁴ (toliau – POT reglamentas).

Pagal Stokholmo konvencijos 7 straipsnį iš jos šalių reikalaujama:

- a) sukurti planą, kaip įvykdyti savo įsipareigojimus pagal šią konvenciją ir stengtis jį įgyvendinti;
- b) per dvejus metus nuo tos dienos, kai ši konvencija joms įsigalioja, perduoti savo įgyvendinimo planą šalių konferencijai;
- c) reguliariai iš naujo svarstyti ir atnaujinti atitinkamai savo įgyvendinimo planą ir taip, kaip savo sprendimu nurodys šalių konferencija.

Pirmasis Europos įgyvendinimo planas, pavadintas „Bendrijos įgyvendinimo planu“, parengtas 2007 m. (SEC(2007) 341)⁵. Vėliau 2014 m. įgyvendinimo planas buvo atnaujintas ir pavadintas „Sąjungos įgyvendinimo planu“ (COM(2014) 306 *final*). Persvarstyti ir atnaujinti antrąjį įgyvendinimo planą buvo būtina siekiant toliau spręsti klausimus, susijusius su: 1) keleto naujų patvariųjų organinių teršalų įtraukimu į Stokholmo konvenciją ir 2) šioje srityje pasiekta technine ir teisėkūros pažanga.

Dėl šio naujo įgyvendinimo plano buvo konsultuojamasi su valstybių narių kompetentingomis institucijomis, pramonės atstovais, aplinkos apsaugos organizacijomis ir plačiąja visuomene.

Įgyvendinimo planas bus pateiktas Stokholmo konvencijos sekretariatui vadovaujantis Europos Sąjungos, kaip konvencijos šalies, įsipareigojimais.

2. PATVARIEJI ORGANINIAI TERŠALAI (POT)

POT yra cheminės medžiagos, kurios išlieka aplinkoje, biologiškai kaupiasi ir kelia didelio neigiamo poveikio žmogaus sveikatai arba aplinkai riziką. Šie teršalai yra pervežami per valstybių sienas toli nuo jų šaltinių ir net kaupiasi regionuose, kuriuose niekada nebuvo naudojami arba gaminami. POT kelia grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai visame pasaulyje, o POT susikaupimo vietų ES pavyzdžiai yra Arkties, Baltijos jūros ir Alpių regionai. Manoma, kad būtina imtis tarptautinių veiksmų siekiant sumažinti ir sustabdyti šių medžiagų gamybą, naudojimą ir išleidimą į aplinką. Tarptautinės teisės priemonėmis dėl POT reglamentuojamos medžiagos pateiktos 1 lentelėje.

¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:22006A0731\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:22006A0731(01)&from=EN).

² Konvencijos dar neratifikavo viena ES valstybė narė (Italija).

³ 2004 m. spalio 14 d. Tarybos sprendimas 2006/507/EB dėl Stokholmo konvencijos dėl patvariųjų organinių teršalų sudarymo Europos bendrijos vardu (OL L 209, 2006 7 31, p. 1).

⁴ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 850/2004 dėl patvariųjų organinių teršalų ir iš dalies keičiantis Direktyvą 79/117/EEB (OL L 158, 2004 4 30, p. 7).

⁵ http://ec.europa.eu/environment/pops/pdf/sec_2007_341.pdf.

3. TARPTAUTINIAI SUSITARIMAI DĖL POT

3.1. JT EEK protokolas dėl POT⁶

JT EEK konvencijos dėl tolimų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų (toliau – TTOTP konvencija) protokolas dėl POT (toliau – POT protokolas), priimtas 1998 m. birželio 24 d. Orhuse, Danijoje. Šiuo metu protokole pagrindinis dėmesys skiriamas 16-os medžiagų sąrašui, apimančiam vienuolika pesticidų, dvi pramonines chemines medžiagas ir tris netikslinius šalutinius produktus. Galutinis tikslas yra panaikinti bet kokių šių POT medžiagų išleidimą, išmetimą į aplinką ir nuostolius.

Protokolu uždraudžiama gaminti ir naudoti į sąrašą įrašytas chemines medžiagas arba nedelsiant, arba vėliau ir jame pateikiamos nuostatos dėl iš šių cheminių medžiagų sudarytų atliekų ir atliekų, kuriose jų yra, tvarkymo. Pagal protokolą šalys įpareigojamos sumažinti savo išmetamų dioksinų, furanų, policiklinių aromatinių angliavandenilių (PAH) ir heksachlorbenzeno (HCB) kiekį ir juo nustatomos konkrečios išmetamųjų teršalų ribinės vertės, taikomos deginant komunalines, pavojingas ir medicininės atliekas.

3.2. Stokholmo konvencija

Stokholmo konvencija dėl POT priimta 2001 m., o įsigaliojo 2004 m. Ja skatinama imtis pasaulinio masto veiksmų dėl pirmosios dvylikos POT medžiagų grupės siekiant bendro tikslo – apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką nuo POT – ir reikalaujama, kad šalys imtųsi veiksmų siekdamos pašalinti arba sumažinti POT išleidimą į aplinką. Atskirai nurodytas atsargumo principas, nustatytas 1992 m. Rio de Žaneiro deklaracijos dėl aplinkos ir plėtros 15 principu. Šis principas įgyvendinamas konvencijos 8 straipsniu, kuriame nustatytos taisyklės dėl papildomų cheminių medžiagų įtraukimo į Stokholmo konvenciją.

Šiuo metu Stokholmo konvencijos A priede išvardytos 22 cheminės medžiagos, kurias uždrausta gaminti ir naudoti, išskyrus atvejus, kai nustatytos bendrosios arba specialiosios išimtys. Be to, daugelyje besivystančių šalių vis dar naudojamo pesticido DDT gamyba ir naudojimas yra griežtai apriboti, kaip nustatyta Stokholmo konvencijos B priede. Taip pat perfluoroktano sulfoninei rūgščiai (PFOS), jos druskoms bei perfluoroktano sulfonilfluoridui (PFOSF) nustatytos išimtys ir naudojimo priimtinais tikslais atvejais.

Pagal bendrąsias išimtis medžiagas leidžiama naudoti laboratoriniams tyrimams, kaip pamatinį etaloną ir kaip netikslingai susidarantį mažą teršalų kiekį produktuose ir gaminiuose. Iki atitinkamo įsipareigojimo įsigaliojimo datos pagamintiems arba naudojamiems gaminiams, kuriuose yra POT, taip pat taikoma išimtis, jeigu šalys pateikia Stokholmo konvencijos sekretariatui informaciją apie tokių gaminių naudojimą ir jiems taikomą nacionalinį atliekų tvarkymo planą.

C priede išvardytiems į aplinką išleidžiamiems netikslingai susidariusiems šalutiniams produktams (dioksinams, furanams, polichlorinuotiems bifenilams (PCB), pentachlorbenzenui (PeCB), heksachlorbenzenui (HCB), o nuo 2016 m. gruodžio mėn. – polichlorintiesiems naftalenams (PCN) taikomas reikalavimas nuolat kuo labiau mažinti jų išleidimą turint galutinį tikslą – visiškai jį nutraukti, kai įmanoma. Pagal C priedą šalys skatina ir, vadovaudamosi savo veiksmų planais, reikalauja Stokholmo konvencijos C priedo II ir III dalyse nurodytų pagrindinių šaltinių kategorijų naujiems šaltiniams taikyti geriausius prieinamus gamybos būdus.

⁶ JT EEK (Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisija) 1979 m. Tolimų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencijos protokolas dėl patvarių organinių teršalų ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:22004A0319\(01\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:22004A0319(01)&from=LT)).

Stokholmo konvencijoje taip pat numatytas POT atsargų ir atsargų, kuriose yra POT, identifikavimas ir saugus tvarkymas. Atliekos, kuriose yra POT, taip pat kurios iš jų sudarytos ar jomis užterštos, turėtų būti šalinamos taip, kad jose esantys patvarieji organiniai teršalai būtų sunaikinti arba negrįžtamai pakeisti taip, kad nebeturėtų POT požymių. Kai tai ne pats geriausias pasirinkimas aplinkosaugos požiūriu arba kai POT kiekis jose yra nedidelis, atliekos šalinamos kitu aplinkai saugiu būdu. Atliekų šalinimo operacijos, dėl kurių POT būtų regeneruojami arba pakartotinai naudojami, yra aiškiai uždraustos. Vežant atliekas, turi būti atsižvelgiama į atitinkamas tarptautines taisykles, standartus ir rekomendacijas, pavyzdžiui, į 1989 m. Bazelio konvenciją dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės.

Lentelė 1 Tarptautiniu lygmeniu reglamentuojamų POT apžvalga; į Stokholmo konvenciją įtraukti (nuo 2009 m.) nauji POT išskirti pilka spalva

Medžiaga	CAS Nr.	Įrašyta į Stokholmo konvenciją	Įrašyta į JT EEK protokolą dėl POT	Įrašyta į ES POT reglamentą
Tikslingai gaminami POT				
Aldrinas	309-00-2	A priedas	Taip	Taip
Chlordanas	57-74-9	A priedas	Taip	Taip
Chlordekonas	143-50-0	A priedas	Taip	Taip
Dieldrinas	60-57-1	A priedas	Taip	Taip
Endosulfanas	959-98-8 33213-65-9 115-29-7 1031-07-08	A priedas	Ne	Taip
Endrinas	72-20-8	A priedas	Taip	Taip
Heptachloras	76-44-8	A priedas	Taip	Taip
Heksabrombifenilas (HBB)	36355-01-8	A priedas	Taip	Taip
Heksabromciklododekanas (HBCDD)	25637-99-4 3194-55-6	A priedas	Ne	Taip
Heksabromdifenileteris ir heptabromdifenileteris	68631-49-2 207122-15-4 446255-22-7 207122-16-5 ir kt.	A priedas	Taip	Taip
				Taip
Heksachlorbenzenas (HCB)	118-74-1	A priedas	Taip	Taip
Alfaheksachlorcikloheksanas*	319-84-6	A priedas	Taip: Heksachlorcikloheksanai (HCH; CAS Nr. 608-73-1 ⁷), įskaitant lindaną (CAS Nr. 58-89-9)	Taip (visi lindane aptinkami izomerai, įskaitant gama-HCH)
Betaheksachlorcikloheksanas*	319-85-7	A priedas		
Lindanas*	58-89-9	A priedas		
Mireksas	2385-85-5	A priedas	Taip	Taip
Pentachlorbenzenas	608-93-5	A priedas	Taip	Taip
Pentachlorfenolis (PCP)	87-86-5	A priedas	Ne	Ne
Polichlorinuoti bifenilai (PCB)	visiems PCB ir jų mišiniams suteikti atskiri CAS numeriai	A priedas	Taip	Taip
Tetrabromdifenileteris ir	5436-43-1	A priedas	Taip	Taip

⁷ Šiuo CAS numeriu žymimas heksachlorcikloheksano (HCH) alfa, beta, gama, delta ir epsilon izomerų mišinys.

Medžiaga	CAS Nr.	Įrašyta į Stokholmo konvenciją	Įrašyta į JT EEK protokolą dėl POT	Įrašyta į ES POT reglamentą
pentabromdifenileteris	60348-60-9 ir kt.			Taip
Toksafenas	8001-35-2	A priedas	Taip	Taip
DDT	50-29-3	B priedas	Taip	Taip
Perfluoroktano sulfoninė rūgštis, jos druskos ir perfluoroktano sulfonilfluoridas (PFOS)	1763-23-1 s, 307-35-7 ir kt.	B priedas	Taip	Taip
Trumposios grandinės chlorintieji parafinai (SCCP)	85535-84-8	Persvarstoma	Taip	Taip
Heksachlorbutadienas (HCBD)	87-68-3	A priedas	Taip	Taip
Polichlorintieji naftalenai (PCN)	visiems PCN ir jų mišiniams suteikti atskiri CAS numeriai	A priedas	Taip	Taip
Netikslingai susidarantys POT				
Polichlorintieji dibenzo-para-dioksinai (PCDD)	1746-01-06	C priedas	Taip	Taip
Polichlorintieji dibenzofuranai (PCDF)	1746-01-06	C priedas	Taip	
Heksachlorbenzenas (HCB)	118-74-1	C priedas	Taip	Taip
Pentachlorbenzenas	608-93-5	C priedas	Taip	Taip
Polichlorinuoti bifenilai (PCB)	visiems PCB ir jų mišiniams suteikti atskiri CAS numeriai	C priedas	Taip	Taip
Polichlorintieji naftalenai (PCN)	visiems PCN ir jų mišiniams suteikti atskiri CAS numeriai	C priedas	Taip	Ne
Policikliniai aromatiniai angliavandeniliai (PAH)	207-08-9 ir kt.	Ne	Taip	Taip

* Lindanas, alfaheksachlorcikloheksanas ir betaheksachlorcikloheksanas, taip pat chlordekonas ir heksabrombifenilas pagal Stokholmo konvenciją dabar yra naujieji POT, tačiau jie jau reglamentuojami pagal POT protokolą ir ES POT reglamentą.

4. SĄJUNGOS ĮGYVENDINIMO PLANO DĖL POT TIKSLAS

Stokholmo konvencijoje nustatytas įsipareigojimas visoms šalims sukurti planą, kaip įvykdyti savo įsipareigojimus pagal Stokholmo konvenciją, ir stengtis jį įgyvendinti. Šis Sąjungos įsipareigojimas išdėstytas Reglamento Nr. 850/2004 dėl patvariųjų organinių teršalų 8 straipsnyje. Todėl 2007 m. Sąjunga parengė įgyvendinimo planą dėl POT, kuris taip pat apima medžiagas, kurioms taikomas JT EEK protokolą dėl POT⁸.

Bendras įgyvendinimo plano tikslas yra ne tik įvykdyti teisinius įsipareigojimus, bet ir apžvelgti veiksmus, kurių buvo imtasi, bei nustatyti tolesnių Sąjungos priemonių, susijusių su į Stokholmo konvenciją ir (arba) į JT EEK protokolą dėl POT įrašytų POT.

Todėl Sąjungos įgyvendinimo planu siekiama:

- peržiūrėti esamas su POT susijusias Sąjungos lygmens priemones;

⁸

SEC(2007) 341.

- įvertinti jų veiksmingumą ir pakankamumą Stokholmo konvencijos įsipareigojimams įvykdyti;
- nustatyti, kokių tolesnių Sąjungos lygmens priemonių reikia;
- nustatyti tolesnių priemonių įgyvendinimo planą;
- nustatyti ir sustiprinti POT valdymo ir kitų aplinkosaugos politikos priemonių bei kitų politikos sričių tarpusavio ryšius bei galimą sąveiką ir
- pagerinti informuotumą apie POT ir jų kontrolės priemones.

5. PRIDEDAMO KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIO DOKUMENTO SANTRAUKA

Komisijos tarnybų darbinio dokumentu nustatytas trečiasis Sąjungos įgyvendinimo planas, kaip reikalaujama pagal Stokholmo konvenciją. Antrojo įgyvendinimo plano persvarstymu ir atnaujinimu siekiama spręsti naujų patvariųjų organinių teršalų įtraukimo į Stokholmo konvenciją klausimą ir apžvelgiama šioje srityje pasiekta techninė ir teisėkūros pažanga.

Įvade apžvelgiama tarptautinė teisinė sistema, pagal kurią taikomas POT reglamentas, taip pat pateikiama JT EEK protokolo dėl POT ir Stokholmo konvencijos santrauka.

2 skyriuje apibūdinama, kaip šiuo metu ES vykdo savo įsipareigojimus kaip minėtų tarptautinių susitarimų šalis. Jame aprašomi atitinkami priimti ES teisės aktai, taip pat juos įgyvendinti padedančios finansinės priemonės.

ES priėmė ir įgyvendina keletą teisėkūros priemonių, kurios yra susijusios su POT ir kuriomis siekiama įgyvendinti tiek Stokholmo konvencijos, tiek JT EEK protokolo dėl POT tikslus. Pagrindinė teisinė priemonė yra Reglamentas (EB) Nr. 850/2004 dėl patvariųjų organinių teršalų, kuris įsigaliojo 2004 m. gegužės 20 d. POT reglamentas buvo keletą kartų iš dalies pakeistas įrašant naujas medžiagas ir nustatant jų ribinę koncentraciją atliekose.

Atsižvelgiant į Stokholmo konvencijos ir POT protokolo įsipareigojimų įgyvendinimą, POT reglamentas papildomas kitais chemines medžiagas reglamentuojančiais teisės aktais, kuriais užtikrinama, kad būtų įgyvendintas draudimas eksportuoti POT, kad medžiagos, kurias leidžiama importuoti ir eksportuoti, būtų importuojamos ir eksportuojamos laikantis Stokholmo konvencijos taisyklių, kad POT būtų surenkami ir negrįžtamai sunaikinami ir kad būtų užkirstas kelias gaminti ir teikti rinkai chemines medžiagas, kurioms būdingos POT savybės.

POT buvimo maisto produktuose ir pašaruose bei aplinkoje stebėseną vykdoma remiantis įvairiais teisės aktais ir įgyvendinant keletą programų. Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registras (toliau – E-IPTR) suteikia visuomenei daugiau galimybių susipažinti su informacija apie aplinką. Jis apima 91 teršalą ir 65 ekonominės veiklos rūšis ir juo įgyvendinami tam tikrų išleidžiamų teršalų, įskaitant POT, ribinių verčių reikalavimai.

Cheminių medžiagų stebėsenos informacijos platformos (toliau – IPChem, angl. *Information Platform for Chemical Monitoring*) paskirtis – užtikrinti galimybę susipažinti su stebėsenos duomenimis, įskaitant duomenis apie POT. Joje modulių pavidalu kaupiami ir viešai skelbiami cheminės stebėsenos duomenų rinkiniai. IPChem yra vertinga priemonė tyrėjams, suteikianti galimybę greitai ir lengvai gauti įvairių duomenų rinkinius siejančias nuorodas.

Sąjungoje yra keletas finansinių priemonių, pagal kurias teikiamas finansavimas Stokholmo konvencijai įgyvendinti Sąjungoje ir tarptautiniu lygmeniu, taip pat moksliniams tyrimams su POT susijusiais klausimais remti. Sąjunga taip pat finansuoja tarptautines priemones, įskaitant paramą konvencijos sekretariatui.

3 skyriuje pateikiamas bendras POT Europos Sąjungoje vertinimas, atsižvelgiant į jų gamybą, naudojimą, teikimą rinkai, taip pat į esamas atsargas ir atliekų srauto užterštumą. Šiame skyriuje daugiausia remiamasi valstybių narių parengtomis ataskaitomis ir įgyvendinimo planais.

4 skyriuje išsamiai analizuojamas kiekvienas atskiras Stokholmo konvencijoje nustatytas įsipareigojimas, darantis poveikį ES tvarkai dėl patvariųjų organinių teršalų. Atlikus šią analizę nustatytos 25 techninės priemonės, kurios padės geriau įgyvendinti ES įsipareigojimus pagal Stokholmo konvenciją.

3 ir 4 skyriuose parodoma, kad Stokholmo konvencijoje arba POT protokole išvardytų ir iki 2008 m. ES lygmeniu POT reglamentu reguliuojamų (senųjų POT) medžiagų naudojimas ES buvo palaipsniui nutraukiamas. Senieji POT vis dar naudojami tik gaminiuose, kurie buvo pagaminti ir pateikti rinkai iki POT reglamento įsigaliojimo, ir kaip etalonai moksliniams tyrimams. Abiem likusiems POT naudojimo atvejams taikomos Stokholmo konvencijoje ir POT reglamente nustatytos bendrosios išimtys.

Laikotarpiu nuo 2009 m. iki 2015 m. į Stokholmo konvenciją arba POT protokolą įrašytos naujos POT medžiagos buvo vėliau įtrauktos į POT reglamentą. Iki šių medžiagų įrašymo joms Europos Sąjungoje jau buvo taikomas draudimas arba griežti apribojimai, o naujais POT reglamento pakeitimais tam tikri apribojimai, palyginti su ankstesniaisiais, dar labiau sugriežtinti siekiant atitiktis tarptautiniams įsipareigojimams.

Į keletą ES valstybių narių buvo įvežta atliekų, kuriose yra POT (pvz., nenaudojamų pesticidų arba užterštų įrangos), siekiant jas pašalinti ir sunaikinti. Šio atliekų importo kilmės vieta – ES ir ne ES šalys, kuriose nėra reikiamų technologijų tokioms atliekoms tinkamai pašalinti. Šios atliekos importuotos pagal Stokholmo konvencijos nuostatas ir jų importu prisidedama prie bendro POT sumažinimo Europos Sąjungoje ir pasaulyje.

Patvariųjų organinių teršalų iš ES beveik neeksportuota. Tik iš vienos valstybės narės eksportuota keli kilogramai lindano pagal išimtį dėl tyrimams naudojamų etalonų.

Keliose valstybėse narėse vis dar buvo nenaudojamų pesticidų, kuriuose yra POT medžiagų ir kuriuos gaminti, naudoti ir teikti rinkai pagal POT reglamentą dabar griežtai draudžiama, atsargų. Šios atsargos siekia mažiau nei 50 000 tonų; apskaičiuota, kad jose yra nuo 2 000 iki 9 000 tonų patvariųjų organinių teršalų.

Įsipareigojimas pagal Stokholmo konvenciją iki 2025 m. nutraukti polichlorinuočių bifenilų (PCB) naudojimą įrenginiuose iš dalies įtrauktas į Tarybos direktyvą 96/59/EB dėl polichlorintų bifenilų ir polichlorintų terfenilų (PCB/PCT) šalinimo, kuria iš valstybių narių reikalaujama sudaryti įrangos, kurioje yra daugiau kaip 5 dm³ PCB, inventorinius sąrašus ir užtikrinti, kad iki 2010 m. gruodžio 31 d. būtų atliktas į sąrašus įrašytos įrangos, kurioje yra PCB, specialusis švarinimas arba tokia įranga būtų pašalinta. Laikydamosi Direktyvos 96/59/EB nuostatų, visos valstybės narės sudarė įrangos, kurioje yra PCB, inventorinius sąrašus ir parengė įrangoje esančių PCB šalinimo ir surinkimo veiksmų planus.

2011 m. atlikus tyrimą, o 2014 m. – vertinimą, nustatyta, kad ES pasiekta nemaža įrangos, kurioje yra PCB, identifikavimo ir atliekų, kuriose yra PCB, šalinimo pažanga, o kai kurios valstybės narės jau beveik pasiekė 2010 m. tikslą. Tačiau daugumai valstybių narių nepavyko iki 2010 m. gruodžio 31 d. pasiekti PCB užterštų skysčių ir įrangos specialiojo švarinimo arba šalinimo tikslo ir PCB užterštų skysčių identifikavimo, šalinimo ir naikinimo darbas tebevyko ir po 2010 m.

Polibrominti difenileteriai (PBDE) – tetra-BDE, penta-BDE, hekso-BDE ir hepta-BDE, Sąjungoje buvo gaminami ir naudojami iki praeito amžiaus dešimtojo dešimtmečio pabaigos

kaip antipirenai ir vėliau kurį laiką buvo naudojami tam tikruose gaminiuose, visų pirma elektros ir elektroninei įrangai naudojamuose plastikuose. Nors PBDE gamyba ir naudojimas buvo palaipsniui nutraukti dėl taikytų reguliavimo priemonių ir pakeitus juos deka-BDE, jų randama elektros ir elektroninės įrangos atliekose (toliau – EEĮ atliekos) ir Europos Sąjunga šią problemą vis dar sprendžia.

Yra informacijos, kad tik keliuose dideliuose EEĮ atliekų perdirbimo įrenginiuose plastikas, kuriame yra PBDE, atskiriamas, kaip reikalaujama pagal ES teisės aktus. Todėl esama abejonių, ar ES perdirbimo gamyklų pajėgumas atskirti plastiką, kuriame yra PBDE, nuo kitų plastikų šiuo metu yra pakankamas, kad būtų galima atskirti didžiąją plastiko, kuriame yra PBDE, atliekų srauto dalį. Remiantis turimais duomenimis, šiuo metu Europoje vykdančios atliekų perdirbimo operacijas iš EEĮ atliekų regeneruoto plastiko, kuriame yra PBDE, srautas tinkamai nekontroliuojamas.

Perfluoroktano sulfoninės rūgšties, jos druskų ir perfluoroktano sulfonilfluorido (PFOS) gamyba, teikimas rinkai ir naudojimas reglamentuojami POT reglamentu. Dauguma atvejų juos naudoti draudžiama, tačiau POT reglamentu suteikta keletas išimčių, kurių yra kur kas mažiau nei Stokholmo konvencijoje, nes daugeliui naudojimo būdų turima alternatyvų. Išimties reguliariai peržiūrimos ir ilgainiui jų taikoma vis mažiau.

Heksabromciklododekanas yra bromintas antipirenas, plačiai naudotas ES plėtriojo polistireno (EPS) ir ekstruzinio polistireno (XPS) izoliacinėse plokštėse, naudojamose stogams ir sienų ertmėms izoliuoti. 2016 m. įrašius šią cheminę medžiagą į POT reglamentą, buvo uždrausti visi jos naudojimo būdai, suteikiant ribotos trukmės išimtį dėl jos naudojimo plėtriojo polistireno gaminiuose.

Nustatyta, kad netikslinis pentachlorbenzeno išmetimas į aplinką (daugiausia į orą ir mažesniu mastu – į dirvožemį), kurį dažniausiai lemia elektros energijos gamyba naudojant anglį (apytikriai 83 proc.) ir vietoje deginamas kietasis kuras, mediena ir mišrios atliekos (8 proc.), sumažėjo. Remiantis Europos išleidžiamų ir perduodamų teršalų registro duomenų rinkiniais, 2007–2012 m. pranešimų apie išmetamą į orą pentachlorbenzeną buvo gauta tik iš kelių Sąjungos vietų, o 2013 m. pranešimų apie išmetimą į aplinką nebuvo.

5 ir 6 skyriuose pateikiama papildoma informacija apie kitų įsipareigojimų, kurie nėra tiesiogiai susiję su išvardytais cheminėmis medžiagomis, įgyvendinimą. Juose parodoma, kad keitimasis informacija techniniais klausimais tarp valstybių narių ir su trečiosiomis šalimis vis dar nepakankamas ir turėtų būti pagerintas siekiant geriau paremti konvencijos tikslą. Taip pat turėtų būti pagerinta informacija, kurią valstybių narių valdžios institucijos arba Komisija skelbia plačiai visuomenei siekdamas didinti informuotumą apie POT.

Europos Sąjunga ir valstybės narės teikia nemažą techninę ir finansinę paramą, siekdamas įvairiomis priemonėmis padėti besivystančioms šalims įgyvendinti konvenciją.

6. BENDROS IŠVADOS

Europos Sąjungoje su POT gamyba, teikimu rinkai ir naudojimu susijusios teisinės priemonės ir priemonės, kuriomis sprendžiamas POT atliekų ir atliekų, kuriose yra POT, tvarkymo klausimas, yra pakankamai išsamios, kad būtų galima įvykdyti konvencijoje ir POT protokole nustatytus įsipareigojimus.

Padaryta nemaža pažanga siekiant nutraukti POT naudojimą. Gaminti ir naudoti visas POT medžiagas draudžiama, išskyrus tam tikras nedideles išimtis. Pagrindinis ES uždavinys – pašalinti POT iš atliekų ciklo ir likusias jų atsargas, nes jos vis dar yra pagrindinis išmetamų POT šaltinis.

Atsižvelgiant į įsipareigojimus pagal Stokholmo konvenciją ir į Europos Sąjungoje susiklosčiusią padėtį, įgyvendinimo plane nurodyta 30 veiksmų, kurių reikia imtis įsipareigojimams įvykdyti. 8 veiksmai yra nauji ir skirti visų pirma įrašytoms naujoms cheminėms medžiagoms. 9 veiksmai yra tęstiniai, o 13 veiksmų jau buvo įrašyti į ankstesnį įgyvendinimo planą ir toliau įgyvendinami, nes vis dar neužbaigti.

POT išleidimas į aplinką dėl netikslinio jų susidarymo vis dar yra vienas svarbiausių klausimų, kurį reikės išspręsti Europos Sąjungoje. Todėl keletas veiksmų skirta atitinkamoms priemonėms parengti siekiant dar labiau sumažinti išmetamų POT kiekį. Klausimas dėl netikslinių POT susidarymo prevencijos sukuriant gamybos procesus ir technologijas, kurios padėtų išvengti POT susidarymo, turėtų iš esmės būti sprendžiamas pramonės gamybos srityje, tačiau taip pat turėtų apimti vietos šaltinius, pavyzdžiui, pasklidžiuosius deginimo šaltinius. Vis dar reikia vykdyti papildomus mokslinius tyrimus ir užtikrinti technologinę plėtrą.

Valstybės narės sudarė įrangos, kurioje yra polichlorinuotų bifenilų (PCB), inventorinius sąrašus, taip pat PCB surinkimo ir šalinimo veiksmų planus. Remiantis informacija apie ES esamą įrangos, kurioje yra PCB, ir PCB atliekų kiekį, nustatyta, kad vis dar naudojama nemažai įrangos, kurioje yra PCB. Atvirosiose sistemose naudotų PCB kiekis nežinomas, kaip ir vis dar naudojamų gaminių, kuriuose yra PCB, arba gaminių, iš kurių teršalai gali patekti į natūralią aplinką, kiekis. Reikia daugiau pastangų siekiant įgyvendinti Stokholmo konvencijos tikslą – iki 2025 m. palaipsniui nutraukti PCB naudojimą.

Europos Sąjungoje vis dar gaminami nedideli perfluoroktano sulfoninės rūgšties, jos druskų ir perfluoroktano sulfonilfluorido (PFOS) kiekiai. Metalų dengimo pramonėje naudojami PFOS yra pagrindinis išlikęs PFOS išleidimo į aplinką dėl naudojimo pagal numatytą paskirtį šaltinis. Jau ištirtos šio naudojimo būdo alternatyvos ir pakaitalai, kuriuos reikia įdiegti siekiant palaipsniui visiškai nutraukti PFOS naudojimą.

Heksachlorcikloheksano (HCH) atliekomis užterštų teritorijų nustatymas ir valdymas Sąjungoje yra problema. Remiantis atnaujintu vertinimu, ES saugomos HCH atliekos galėtų siekti nuo 1,8 iki 3 mln. tonų. Septyniolika valstybių narių savo galiojančiuose nacionaliniuose įgyvendinimo planuose įvardijo užterštų žemės plotų problemą, dėl kurios būtina imtis tolesnių veiksmų siekiant padėti ją spręsti. Gali prireikti parengti suderintą užterštų teritorijų nustatymo ir jų valymo aplinkai saugiu būdu strategiją.

Valstybių narių Komisijai teikiamos ataskaitos yra būtina sąlyga tam, kad ES galėtų nustatyti tolesnes Stokholmo konvencijos nuostatų įgyvendinimo priemones siekdama jos tikslų, taip pat pateikti tinkamas ataskaitas pagal konvenciją. Tačiau keletas valstybių narių neįvykdė savo ataskaitų teikimo įsipareigojimų ir turi pasitaisyti.

Kalbant apie stebėseną, nepaisant to, kad ES teisės aktų, nacionalinių ir tarptautinių iniciatyvų bei mokslinio smalsumo paskatintos valstybių narių valdžios institucijos, mokslinių tyrimų organizacijos ir ES įstaigos deda nemažą pastangą siekdamas stebėti daugybę cheminių medžiagų įvairiose terpėse (vandenyje, ore, biotoje, dirvožemyje, motinos piene ir t. t.), trūksta žinių apie su cheminėmis medžiagomis susijusią naštą. Taip yra dėl to, kad vykdant stebėseną gauti duomenys apie chemines medžiagas nėra nuosekliai ir prieinamu būdu renkami, tvarkomi ir vertinami. Siekiant užpildyti šią spragą, sukurta europinė cheminių medžiagų stebėsenos duomenų informacijos platforma, o ateityje bus užtikrintas suderintas ir integruotas požiūris į duomenų rinkimą, saugojimą, prieigą prie duomenų ir jų vertinimą.

Europos Sąjunga, siekdama užtikrinti, kad turimi išteklių būtų naudojami veiksmingiau, turėtų sukurti Komisijos ir valstybių narių su POT susijusių dvišalės pagalbos programų geresnio tarpusavio koordinavimo mechanizmus. Siekiant didinti informuotumą ir teikti

informaciją apie paramą, teikiamą pagal ES finansines priemones, kurios yra svarbios su POT susijusiems veiksams, konkreči informacija galėtų būti skelbiama POT skirtoje Komisijos svetainėje.